

KÜLTÜRÜN KÜRESEL KARŞI-AKIŞI BAĞLAMINDA TÜRK DİZİLERİNİN MAKEDONYA'DAKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN ALIMLANMASI¹

Araş. Gör. Melike SEJFULA

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi İletişim Fakültesi
Yeni Medya ve İletişim Bölümü
ORCID: 0000-0003-3312-5697. melike.sejfula@yeniyuzyil.edu.tr

ÖZ

Bu çalışmada Türk dizilerinin Makedonya'daki üniversite öğrencileri tarafından nasıl alımlandığı sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu kapsamda Türk dizileri kültürün küresel karşı-akışı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle kültürel ürünlerin ulusötesi dolaşımı kolaylaşmış ve tek yönlü akışlar yerini çoklu akışlara bırakmıştır. Bu bağlamda bazı çevre ülkeler ön plana çıkmış, kültürel ürünlerin küresel alandaki akışında söz sahibi olmuştur. Türkiye bu ülkelerden biri olarak, dizi ihracatında önemli bir konuma gelmiştir. Türk dizileri dünyanın çeşitli bölgelerine ihraç edilse de Ortadoğu ve Balkanlar öne çıkan bölgelerdir. Aynı zamanda dizilerin ihraç edildikleri ülkelerde izleyiciler tarafından nasıl alımlandıkları araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında Makedonya'nın başkenti ve en gelişmiş şehri olan Üsküp'te alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Üsküp'te bulunan dört ayrı üniversitede, öğrenciler ile derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmaları yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler göstermiştir ki, kültürel yakınlık, dizilerde sunulan modern yaşam imgeleri, prodüksiyon kalitesi izleyicilerin Türk dizilerine yönelmesinde belirleyici olmaktadır. Makedonya'daki izleyicilerin, Türk dizilerini yerli yapım beklentisi içerisinde ve belirli bir eleştirel mesafede izledikleri yapılan alan araştırması sonucunda ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karşı-akış, Türk dizileri, izleyici alımlaması, Makedonya, Alan araştırması

Sejfula, M. (2022). *Kültürün Küresel Karşı-Akışı Bağlamında Türk Dizilerinin Makedonya'daki Üniversite Öğrencileri Tarafından Alımlanması*. Yeni Yüzyılda İletişim Çalışmaları Dergisi, 3(4) ss: 45-63.

¹ Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Bilim Dalı'nda 2019 yılında hazırlanan "Kültürün Küresel Karşı-Akışına Örnek Olarak Türk Dizileri ve Türk Dizilerinin Makedonya'daki Üniversite Öğrencileri Tarafından Alımlanması" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

RECEPTION OF TURKISH TV DRAMAS BY UNIVERSITY STUDENTS IN MACEDONIA CONTEXT OF GLOBAL CONTRA-FLOW OF CULTURE¹

Research Assistant Melike SEJFULA

Yeni Yüzyıl University Faculty of Communication
New Media and Communication Department
ORCID: 0000-0003-3312-5697. melike.sejfula@yeniyuzuil.edu.tr

ABSTRACT

This study seeks an answer to the question of how Turkish TV dramas are received by university students in Macedonia. In this context, Turkish TV dramas are evaluated within the framework of the global contra-flow of culture. With the effect of globalization, transnational circulation of cultural products has become easier and one-way flows have been replaced by multiple flows. In this context, some peripheral countries have come to the fore and have a voice in the global flow of cultural products. Turkey is one of these countries has become an important position in the export of TV drama. Although the Turkish dramas are exported to various regions of the world, the Middle East and the Balkans come to the fore. At the same time, it is an issue that needs to be investigated how to reception the TV dramas by the audience in the countries where they are exported. In the study, field research was carried out in Skopje, the capital and most developed city of Macedonia. In-depth interviews and focus group studies were held with students at four universities in Skopje. The data obtained from the interviews showed that cultural proximity, modern life images presented in the dramas, and the quality of the production are decisive for the audience to turn to the Turkish dramas. It has been reached as a result of the field study conducted by the audience in Macedonia, which they watched the Turkish dramas in the expectation of domestic production and at a certain critical distance.

Keywords: Contra-flow, Turkish dramas, Audience reception, Macedonia, Field research

¹ This study is based on the "Turkish TV Shows as an Example of the Global Counterflow of Culture" and prepared in the Department of Communication Sciences of Marmara University Social Sciences Institute in 2019. It is derived from the master's thesis "Reception by University Students in Macedonia".

GİRİŞ

Kültürel ürünlerden biri olan diziler, üretildikleri ülkenin kültüründen önemli izler taşımaktadır. Türkiye’de dizi sektörünün gelişmesi sonucu artan dizi ihracatı ile birlikte, Türk kültürü dünyanın çeşitli yerlerine taşınmıştır. Dolayısıyla dizilerin ihraç edildiği ülkelerdeki izleyiciler tarafından nasıl okunduğu ve gündelik yaşam pratiklerine nasıl yansıdığı, üzerinde araştırma yapılabilecek bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Balkanlar, Türkiye’nin dizi ihraç ettiği önemli bölgeler arasında yer almaktadır. Çalışmanın gerçekleştirildiği ülke olan Makedonya’da da Türk dizileri yoğun bir şekilde yayınlanmakta ve izleyiciler tarafından takip edilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel sorunsalı, Türk dizilerinin Makedonya’da üniversite öğrencileri tarafından nasıl alımlandığını ve gündelik yaşam pratiklerine nasıl yansıdığını, yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup çalışmalarından elde edilen veriler ışığında tartışmaktır. Bu çerçevede Türk dizileri, kültürün küresel karşı-akışı tezi bağlamında değerlendirilmiştir.

Bilindiği üzere kültürel ürünlerin küresel alanda dolaşımında uzun yıllar boyunca tek yönlü bir akış olduğu üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu akışın merkez ülkelerden çevre ülkelere doğru olduğu vurgulanmış, özellikle ABD’nin egemenliğine dikkat çekilmiştir. Bu tek yönlü akış sonucunda dünya genelinde homojen bir kültür oluştuğu ve yerel kültürlerin yok olduğu görüşü alana hâkim olmuştur. Ancak yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesinin de etkisiyle birtakım değişimler meydana gelmiştir. Çevre ülkelerden bazıları kendilerinden beklenmedik bir şekilde kültürel ürünlerin küresel alanda dolaşımında söz sahibi olmaya başlamış ve karşı-akış oluşturmuşlardır. Dolayısıyla merkez ülkeler baskın akışa devam ederken, çevre ülkeler tarafından karşı-akışlar gerçekleştirilmiştir. Özellikle 1990’lı yıllar ile birlikte karşı-akışlar artarak devam etmiştir. Bu alanda Hindistan, Güney Kore, Türkiye gibi ülkeler öne çıkmıştır. Türk dizi-

leri de bu bağlamda dünyanın çeşitli ülkelerinde geniş hedef kitlelere ulaşan önemli bir karşı-akış örneğidir.

Türkiye’de yeni iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştığı ve medya sektöründe yoğunlaşmaların holdingleşmeye dönüştüğü 2000’li yıllar ile birlikte dizi sektörü hızlı bir şekilde gelişmiştir. Öyle ki çok geçmeden diziler ülke sınırlarını aşmış ve ihraç edilmeye başlanmıştır. Diziler ilk olarak Ortadoğu ve Balkanlara ihraç edilse de zamanla dünyanın çeşitli ülkelerine dizi satışları gerçekleşmiştir. İhraç edilen ilk yerli drama *Aşk-ı Memnu* (1980) olsa da dizi ihracatının çağdaş akışı, 2000’li yılların başında dizi sektörünün gelişmesi sonucunda başlamıştır (Ateşalp, 2015, s. 101). Daha sonraki yıllarda dizi ihracatı artarak devam etmiştir.

Çalışmanın gerçekleştirildiği Makedonya’da, Era isimli televizyon kanalının “Acı Hayat” isimli diziyi yayınlaması ile birlikte, Arnavut ve Makedon vatandaşlar Türk dizileri ile tanışmışlardır. Türk kökenli vatandaşlar uydu aracılığı ile dizileri uzun yıllardır takip etmekteydiler. Acı Hayat’ın izleyici tarafından sevilmesi diğer televizyon kanallarının da dikkatini çekmiş ve zamanla Alsat M ve A1 isimli kanallar da Türk dizilerini yayınlamaya başlamıştır. Şimdilerde ise Makedonya’da yayın yapan neredeyse tüm kanallarda Türk dizilerini görmek mümkündür.

Tüm bunlar göz önünde bulundurularak, çalışma kapsamında Türk dizileri, kültürel ürünlerin küresel karşı-akışı çerçevesinde ele alınmış, gerçekleştirilen alan araştırması ile dizilerin Makedonya’daki üniversite öğrencileri tarafından nasıl alımlandığı sorusuna yanıt aranmıştır.

1. KÜLTÜRÜN KÜRESEL KARŞI-AKIŞI

Küreselleşmenin hızla yayılması ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonucunda medya içerikleri, dünyanın her yerinde daha kolay bir şekilde dolaşıma girmeye başlamıştır. Ulus-ötesi televizyonların

yükselişi, medya endüstrilerinin ve kültürlerinin, bölgesel ve küresel yeniden şekillenmesinin merkezinde yer almıştır (Chalaby, 2005, s. 1). Bu durum ilk olarak Disney, AOL-Time Warner, News Corporation gibi medya içeriklerini domine eden büyük şirketlere yarar sağlamıştır. Yaşanan gelişmeler sonucunda bu şirketler, ürettikleri medya içeriklerini dünyanın her noktasına eskisinden daha rahat bir şekilde ulaştırmıştır. Kültürel ürünlerin küresel alanda dolaşımına hâkim olan bu tek yönlü akış yıllar içerisinde kırılmıştır. Çevre ülkelerden ulus-ötesi güce ulaşan medya içerikleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Dijital teknolojilerin gelişmesi ve kablolu televizyonun ortaya çıkmasıyla birlikte medya şirketleri ürettikleri içerikleri ulus-ötesi mecralarda yayınlama ve dünya çapında yeni izleyici kitlelerine ulaştırma fırsatı bulmuştur. Bu duruma örnek olarak Hint ve Kore filmleri, Latin Amerika dizileri verilebilir. Artık dünya genelinde medya içeriğinin tek yönlü akışı yerine çok yönlü akışların var olduğu iddia edilmiştir. İletişim akışlarının tek yönlü ve doğrusal olarak ilerlediği görüşü kırılmış ve karşı-akış (contra flow), çoklu akış (multiple flows) gibi yeni kavramlar gündeme gelmiştir (Georgiou ve Silverstone, 2007, s. 30).

Sinclair'a göre televizyon ürünlerinin uluslararası alanda dolaşımında ABD gibi merkez ülkelerin tek başına söz sahibi olduğunu düşünmek oldukça yanlıştır. Günümüzde medya akışları tek yönlü şekilde gerçekleşmemektedir, bazı çevre ülkeler de medya akışında söz sahibi olmakta ve bu sayede kültürel ürünlerin uluslararası dolaşımında çok yönlü akışlar oluşmaktadır (Sinclair, 2000). Dijital teknolojilerinin yayılması ve kablolu televizyonların gelişmesi küresel akışın Doğudan Batıya doğru olmasına imkân vermiştir. Çin, Güney Kore, Brezilya ve Hindistan gibi Batı'da olmayan ülkeler kültürel ürünlerin dolaşımında önemli bir role sahip olmaya başlamaları karşı-akışların gelişmesini sağlamıştır.

Thussu, karşı-akışların yıllar geçtikçe dünyanın çeşitli yerlerine giderek yayılmasının, baskın akışı yöneten merkez ülkelerin bir-

takım stratejiler geliştirmesine neden olduğunu ileri sürer. Bu stratejilerden biri olan globalizasyon çalışmaları, çokuluslu küresel şirketlerinin pazardaki hegemonyasını devam ettirebilmek adına yerel politikalar geliştirmesi olarak tanımlanmaktadır (Thussu, 2007, s. 19). Bu yerelleşme eğilimleri arasında ülkelerin yerel dilinde televizyon programı hazırlamak, gazeteler çıkarmak ve web sitesi yayınlamak gösterilebilir. Bu strateji kapsamında küresel alanda faaliyet gösteren Amerikan şirketleri artan bir şekilde Avrupa, Asya ve Latin Amerika'da yerel medya içerikleri üretmeye başlamışlardır.

Karşı-akışların gelişmesi ve küresel alanda yayılması ile birlikte bu konu üzerinde çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Yapılan okumaların sonucunda bu görüşlerin genel olarak iki ana düşüncede yoğunlaştığı görülmüştür. İlk görüş, Batı dışı medyanın küresel olarak yayılmasının medya içeriklerinin erişimindeki eşitsizlikleri azaltacağı ve bu sayede de dünya çapında gelişen kültürün tektipleşmesinin önüne geçilebileceğidir. Bu görüşü savunanlara göre, kültürün karşı-akışı, dünya genelindeki güçsüz grupların güçlenmesine ve yeni kamusal alanların oluşmasına büyük ölçüde yarar sağlayacaktır. İkinci görüş ise, kültür ürünlerinin küresel alanda dolaşımında hâlâ baskın akışların egemen olduğu ve karşı-akışların sanıldığı kadar güçlü olmadığı yönündedir. Thussu da karşı-akış ve coğrafi kültürel akışlar ile birlikte dünya iletişiminin daha demokratik ve daha çeşitli olması gibi bir yanlışı algının olduğunu ancak küresel medya akışlarının ve karşı-akışların dikkatli bir analizi yapıldığında sanıldığından daha karmaşık bir süreç olduğunu açıkça görebileceğimizi belirtmektedir (Thussu, 2007, s. 25). Ayrıca karşı-akışların varlığına rağmen, baskın akışlar gelirlerini yıllar geçtikçe arttırmaya ve bir kültürel hegemonya oluşturmaya devam etmektedir. Dolayısıyla yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesi hem baskın akışları güçlenmesine hem de karşı-akışların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Kültürel ürünlerin küresel alanda

dolaşımında karşı-akışlar oluşsa da baskın akışlar etkisini devam ettirmekte ve hızla yayılmaya devam etmektedirler.

Çalışmamızın konusunu oluşturan Türk dizileri de kültürün küresel karşı-akışına önemli bir örnektir. Türk dizilerinin küresel alanda göstermiş olduğu başarının altında çeşitli nedenler bulunmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği Makedonya, göz önünde bulundurulduğunda, kültürel yakınlık önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın bundan sonraki bölümünde Türk dizilerin küresel karşı-akışı, kültürel yakınlık bağlamında değerlendirilecektir.

2. DİZİLERİN KARŞI-AKIŞINDA KÜLTÜREL YAKINLIK UNSURU

Kültürel ürünlerin ulus-ötesi dolaşımında kültürel ve dilsel yakınlığın önemi başta Joseph Straubhaar olmak üzere farklı akademisyenler tarafından çalışılmıştır. Dünya genelindeki izleyicilerin tercihte bulunurken kendi kültürlerine yakın olan kültürel ürünleri tercih etme eğiliminde oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla kültürel yakınlık tezi temelde, izleyicilerin kültürel ve dilsel anlamda kendilerine en yakın veya en doğrudan ilgili televizyon programlarını izlemeyi tercih edeceğini savunmaktadır (Pastina ve Straubhaar, 2005, s. 273). Ayrıca Straubhaar izleyicilerin, ilk tercihlerinde yerli içeriklere yönelme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Ancak çevre ülkelerin büyük bir bölümü yerli içerik üretecek yeterli imkana sahip olmadığından, kültürel ürünleri ithal etmektedirler. Bu nedenle bu ülkelerdeki izleyiciler, yerli içeriklerle buluşmamaktadır. Bu noktada kültürel yakınlık tezi devreye girmektedir. Yerli içeriklerle ulaşamayan izleyiciler kendi kültürlerine en yakın kültürel ürünleri tercih etme eğiliminde olmaktadır. Dolayısıyla kültürel yakınlık içerisinde çeşitli öğeleri bir arada barındıran, çok boyutlu bir kavramdır (Ksiazek ve Webster, 2008, s. 487). İzleyicilerin dizi ve filmler üzerinde tercihte bulunurken kendi dillerinde ya da yakın dillerde içerikleri daha kolaylıkla izledikleri

bilinmektedir. Bazı izleyiciler altyazı okumaktan hoşlanmazken, bazıları da dublajın dizi ve filmlerin orijinalliğini bozduğu görüşünde olabilmektedir. Bu nedenle dilsel yakınlık izleyici tercihlerini etkileyen bir faktördür. Tüm bunları göz önünde bulundurarak, kültürel ürünleri dışarıdan satın alan ülkelerin televizyon kanalları, kendi kültürlerine ve dillerine yakın olan televizyon içeriklerini ithal etmeyi tercih etmektedir. Uzun yıllar boyunca uluslararası alanda dolaşımını sürdüren Brezilya ve Meksika telenovalarının, İspanyolca konuşulan ülkelerde daha çok izlenmesi bu durumu açıklar niteliktedir (Mast vd., 2017, s. 2562). Dolayısıyla dizi ve filmlerin ulus-ötesi dolaşımında dilin önemli bir rolü olduğu açıktır. Diğer bir ifadeyle dilsel yakınlık, kültürel yakınlığın çok önemli bir bileşenidir.

Kültürel ürünlerin küresel alandaki dolaşımında dilin önemi çeşitli araştırmalara konu olmuştur ve bunun sonucunda farklı kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramlardan biri Straubhaar'ın geliştirdiği "cultural-linguistic region'dır". Straubhaar, günümüzde televizyon içeriklerinin küresel alanda akışının, dünya genelinde belirli kültürel-dilsel bölgeler (cultural-linguistic region) oluşturduğunu belirtmiştir (Straubhaar, 2007, s. 4). Diğer yandan bu alanda çalışma yürüten isimlerden biri olan Sinclair'ın geliştirdiği kavram "geolinguistic regions", kültürel ürünlerin küresel akışında, bazı coğrafi-dilsel bölgelerin oluştuğu vurgusunu içermektedir (Sinclair, 2003, s. 221). Sinclair, İspanyolca televizyon programlarının ABD'deki dolaşımında Miami'nin coğrafi-dilsel bölge (geolinguistic region) oluşturduğunu vurgulamıştır. Miami'nin kültürel çeşitlilikleri içinde barındırmasının ve Amerika'nın İspanyolca konuşan nüfusunun burada yaşamasının önemi büyüktür. Bu nedenle Sinclair, Amerika'nın İspanyol dilindeki kültürel ürünlerini ithal etmesinde Miami'nin önemli bir rol üstlendiğini belirtmektedir ve Miami'yi "Hollywood of Latin America" olarak adlandırmaktadır. Dolayısıyla Meksika ve Brezilya medya endüstrisi için, Ame-

rika'da İspanyolca konuşan nüfus önemli bir pazar oluşturmaktadır.

Çalışmanın gerçekleştirildiği ülke olan Makedonya'da yaşayan Türk azınlık nedeniyle ülke genelinde Türkçe günlük hayatta sıklıkla kullanılmaktadır. Türkler ve Arnavutlar arasında gerçekleşen evlilikler nedeniyle Türkçe Arnavutlar arasında da yayılmıştır. Özellikle ülkenin başkenti olan Üsküp'te, şehrin Arnavut ve Türklerin yaşadığı kısmında Türkçenin günlük hayatta kullanımı devam etmektedir. Çarşıda esnafın büyük bir bölümü Türkçe bilmektedir. Türkçenin Makedonya'da konuşuluyor ve biliniyor olması, Türk dizilerinin burada görmüş olduğu ilgide önemli bir yer tutmaktadır. İzleyicinin büyük bir bölümü Türk dizilerini dublaj ya da altyazıya gerek duymadan rahatlıkla izleyebilmektedir. Bu da dizilerin daha çok izlenmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla Makedonya'nın, Türk dizilerinin küresel akışında coğrafi-dilsel bir bölge oluşturduğunu söyleyebiliriz. David Hesmondhalgh ise "geolinguistic" kavramı yerine "geocultural markets" kavramını önermektedir (Hesmondhalgh, 2013, s. 279). Bunun nedenini ise dili sadece, insanlar ve yerler arasındaki çok sayıdaki potansiyel bağlantılardan biri olarak görmesi ile açıklamaktadır. Ayrıca Hesmondhalgh, bir ülkenin birden fazla coğrafi-kültürel pazara (geocultural market) sahip olabileceğini, çünkü hemen hemen tüm ülkelerin farklı kültürlerle sahip toplulukları içinde barındırdığını belirtmektedir. Hatta daha da önemlisi bireylerin bile farklı kültürel özellikler taşıyabileceği göz ardı edilmemelidir.

Joseph Straubhaar'ın geliştirdiği kültürel yakınlık tezinin bileşenlerinden bir diğeri olan "cultural capital", medya ürünlerin küresel akışında, izleyicilerin sahip olduğu kültürel sermayenin önemli bir rolü olduğu üzerine vurgular içerir. Straubhaar izleyicilerin, mizah anlayışları, toplumsal cinsiyet rolleri, hayat tarzları, dinleri, etnik kökenleri ve ahlaki değerlerinin onların kültürel sermayelerini oluşturduğunu ve bunların medya ürünleri tercihinde önem-

li olduğunu belirtmiştir (Straubhaar, 2003, s. 78).

Bu alanda öne çıkan terimlerden bir diğeri olan "cultural discount", Hoskins ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Kavram temelde, izleyicilerin kendi kültürlerinden farklı olan medya ürünlerine daha az ilgi duyacağı üzerinde durmaktadır. Hoskins ve arkadaşları, izleyicilerin aynı kalitede olan biri yerli diğeri de ithal edilmiş olan kültürel ürün üzerinde tercih etme durumunda kaldığında, yüksek ihtimalle yerli olan ürünü seçeceği üzerinde durmuşlardır. İthal edilen dizi ve filmlerin alt yazı veya dublaj ile verilmesi o medya ürünün kültürel değerinde bir azalmaya neden olacağını belirten Hoskins, bu durumu "cultural discount" kavramı ile açıklamıştır. Aynı zamanda izleyicilerin farklı bir kültürü içeren medya ürünlerini tercih etme ihtimali düşük olduğundan, bu ürünlerin küresel pazardaki değeri de düşmektedir. Dolayısıyla Hoskins ve arkadaşları, kültürel farklılıkların, medya ürünlerinin sınırötesi dolaşımında değerlerinin azalmasına neden olduğu üzerinde durmuş ve bu durumu "cultural discount" kavramı ile açıklamışlardır (Hoskins & Mirus, 1988, s. 503).

Özetle, medya ürünlerinin küresel alanda dolaşımında kültürel yakınlık önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda çeşitli isimlerin farklı kavramlar kullanılarak yaptıkları çalışmalar, izleyicilerin kendi kültürlerine yakın olan medya ürünleri tercih etme eğiliminde oldukları ortak noktası üzerinde birleşmektedir.

3. YÖNTEM VE ÖRNEKLEM

Çalışmada araştırmayöntemi olarak, derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmesi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Makedonya Üsküp'te bulunan dört üniversitede öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla çalışmanın örneklemini Makedonya Üsküp'te yaşayan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Üsküp şehrinin seçilmesindeki en önemli

neden ülkenin en gelişmiş şehri olması ve üniversitelerin büyük bir bölümünün burada olmasıdır. Ayrıca ülkenin içinde bulunduğu çeşitli etnik grupları en iyi şekilde yansıtan şehir Üsküp'tür. Makedonlar, Arnavutlar, Türkler, Boşnaklar, Torbeşler, Romanlar şehirde bir arada yaşamaktadırlar. Üniversitelerin ve görüşülen kişilerin belirlenmesinde kartopu örneklem oluşturma yöntemi kullanılmıştır. Üsküp'te ulaşılan kaynak kişiler aracılığıyla görüşmeler, Kiril Metodi Üniversitesi, Uluslararası Balkan Üniversitesi, South East European Üniversitesi ve Fakültesi i Shkencave Islame Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında yürütülen görüşmelerde tüm avantajları göz önünde bulundurularak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce araştırma konusu ile ilgili önemli noktalar ve temel sorular belirlenip, görüşmelerde takip edilecek yol haritası oluşturulmuştur. Soruların belirlenmesinde ise yapılan kuramsal okumalar etkili olmuştur. Görüşme esnasında ise görüşülen kişinin anlattıkları ve dizi izleme deneyimlerinden yola çıkarak yeni sorular yöneltilmiştir. Bu sayede görüşmelerin daha verimli geçmesi sağlanmıştır. Araştırma, üniversite öğrencileri ile yürütüldüğünden görüşmeler katılımcıların okullarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin gerçekleştirildiği sınıfların sessiz ve dışarıdan gelecek kesintilerin en az olmasına özen gösterilmiştir. Katılımcılar ile etkili bir iletişim kurulmuş ve görüşlerini rahat bir şekilde söylemeleri sağlanmıştır. Böylece görüşmelerin verimli bir şekilde geçmesinin önü açılmıştır. Görüşmeler Türkçe, Arnavutça ve Boşnakça dillerinde yapılmıştır. Türkçe yapılan görüşmelerin dışındaki tüm görüşmelerde tercüman kullanılmıştır. Görüşmelerin hepsi yüz yüze yürütülmüş ve bu sayede öğrencilerin davranış ve mimiklerini gözlemlene imkânı bulunmuştur.

Araştırma kapsamında Makedonya Üsküp'te bulunan 4 ayrı üniversitede 37 öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerin 17'si derinlemesine görüşme yöntemi ile yapılmıştır. Yapılan derinlemesine görüşmelerin 10 tanesi Arnavut kökenli, 3 tanesi Boşnak kökenli, 2 tanesi Torbeş kökenli ve diğer 2'si Türk kökenli öğrenciler ile yürütülmüştür. Çalışma üniversite öğrencileri ile yapıldığından, görüşülen kişilerin yaş aralığı 18-26 arasındadır. Diğer yandan yapılan 3 adet odak grup görüşmesinin 2'si 7 katılımcıdan oluşurken, diğeri 6 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Yürütülen ilk odak grup görüşmesi 5 Arnavut ve 1 Türk katılımcıdan oluşurken, ikinci grupta 4 Arnavut, 3 Türk öğrenci bulunmaktadır. Son odak grup görüşmesi ise 4 Türk ve 3 Arnavut öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Kültürel Yakınlık Bağlamında Dizilerin Alınlanması

Makedonya'nın resmi dini Hristiyanlık olmasına rağmen halkın önemli bir bölümünü de Müslümanlar oluşturmaktadır. Bu nedenle dizilerin Makedonya'daki başarısında halkın bir bölümü ile ortak dine sahip olunmasının önemi büyüktür. Nitekim Berg'de, *The Importance of Cultural Proximity in the Success of Turkish Dramas in Qatar* isimli çalışmasında, Katar'da Arap ve Türklerin aynı dine sahip olmasının dizilerin sevilip, izlenmesindeki en önemli nedenlerden birinin olduğunu vurgulamıştır (Berg, 2017, s. 3421). Görüşme yapılan öğrenciler İslam dininin iki ülke insanlarını birbirine yakınlaştıran en önemli nokta olduğunu dile getirmişlerdir.

"En önemli ortak nokta aynı dine sahip olmamız. Diziler de ortak sembollerimiz gösteriliyor. Mesela camiler, başörtüsü dizilerde sıklıkla karşımıza çıkıyor. Bence dizilerin bu kadar çok izlenmesinin nedeni de bu." (Yasemina, Arnavut, derinlemesine görüşme).

"En çok ortak kültürel değerlere sahip olduğumuzu görüyorum dizilerde. En önemlisi de dinlerimiz aynı ve bu bizi birbirimize yakınlaştırıyor." (Linda, Arnavut derinlemesine görüşme).

Bazı öğrenciler Türk dizileri ile Makedonya'da önceden yayınlanan İspanyol dizilerini karşılaştırarak, aynı dine sahip olunmasından dolayı Türk dizilerinin kendilerine daha yakın bulduklarını vurgulamışlardır. Türk dizilerinde sıklıkla İslam dinine ait sembollerin gösterildiğini söyleyen öğrenciler, bu nedenler Türk dizilerini daha çok sevip, beğenerek izlediklerini belirtmişlerdir.

"İspanyol dizilerini izliyorduk ama çok fazla ısınamamıştık. Türkler de Müslüman oldukları için bize daha yakın diziler ürettiriyorlar. Bu nedenle bizler Türk dizilerini çok daha fazla beğendik." (Sibel Boşnak derinlemesine görüşme).

"Evet kültürlerimiz birbirlerine yakın. En önemli ortak nokta dinimizin aynı olması. Onun dışında da ortak noktalar var tabii. Ben küçükken hatırlıyorum ailem hep İspanya'nın ve Brezilya'nın dizilerini izlerlerdi. O dizilere göre Türk dizileri bize daha yakın geliyor." (Amar Arnavut derinlemesine görüşme).

Görüşme yapılan kişilerin büyük bir bölümü dizileri izlemelerinde, dizilerde gösterilen dini sembollerin önemli bir yer tuttuğunu belirtirken, birkaç öğrenci dizilerde İslam dinine uygun olmayan birçok davranışın gösterildiğini söylemiştir. Bu görüşü savunan öğrenciler dizilerin İslam dini ile alakasının olmadığını, herkesin yalan söylediğini, birbirini aldattığını dile getirmişlerdir.

"Türkler Müslüman olarak biliniyor tüm dünyada ama dizileri izleyenler bu nasıl Müslümanlık diyor. Herkes birbirini aldatıyor, yalan söylüyor, birbirini öldürüyor daha bunun gibi çok fazla İslam dinine uymayan davranışlar normal olarak gösteriliyor dizilerde. İspanyollar bile bu kadar açık dizi çekmiyordu." (Sevil, derinlemesine görüşme).

Sonuç olarak araştırma kapsamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde, diziler içerisinde gösterilen İslam dinine ait sem-

bollerin dizilerin sevilmesinde önemli bir yeri olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrenciler iki ülkenin kültürlerinin benzer olduğunu vurgularken, İslam'ın iki ülke insanını birbirine yakınlaştırdığını söylemişlerdir. Bu noktada ülkede önceden yayınlanan İspanyol dizileri ile Türk dizileri sıklıkla karşılaştırılmıştır. Ayrıca az sayıda da olsa bazı öğrenciler, dizilerin İslam dinine uygun olmayan davranışlar içerdiğini söylemiştir. Ancak genel bir değerlendirme yapıldığında, ortak dine sahip olunması izleyiciler tarafından dizilerin tercih edilmesinde önemli nedenlerden biridir.

Türk dizilerinin Balkanlar ve Makedonya'daki başarısının en önemli nedenlerinden biri de hiç şüphesiz 550 yıllık Osmanlı hakimiyetinden gelen tarihsel bağlar sonucunda oluşan ortak kültürel değerlerdir. Araştırma kapsamında yürütülen görüşmelerde bu durumu kanıtlayan birçok veri elde edilmiştir. Öğrenciler görüşmeler sırasında dizilerin Makedonya'da bu kadar çok sevilmesinin altındayatan nedenlerin başında, iki ülke arasındaki ortak tarihsel miras olduğunu belirtmişlerdir. Eylem Yanardağoğlu ve İmad Karam, Türk dizilerinin Arap izleyiciler tarafından nasıl alındığını araştırdıkları çalışmalarında, Arap Yarımadası'ndaki Osmanlı hakimiyeti sonucunda oluşan tarihsel yakınlığın dizilerin başarı göstermesindeki önemli nedenlerden biri olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Yanardağoğlu ve Karam, 2013). Makedonya'daki üniversite öğrencileri ile yapılan derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarında da benzer veriler elde edilmiştir. Öğrencilerin tümüne yakını dizileri tercih etmelerindeki en önemli nedenin, geçmişten gelen ortak bağların olduğunu söylemişlerdir.

"Evet kültürümüz aynı. Osmanlı'dan gelen ortak bir kültüre sahibiz. 500 yıl Osmanlı Devleti bu topraklarda kalmış. Doğal olarak ortak gelenek ve göreneklerimiz var. Değerlerimiz aynı. Bu nedenle dizileri de bizim kültürümüze uygun buluyorum." (Hava, Arnavut derinlemesine görüşme).

Gerçekleştirilen 2. odak grup görüşmesinde bu konu hakkında öğrencilerin bazılarının farklı fikirlere sahip olduğu görülmüştür. Öğrencilerden biri, dizilerin başarısında ortak geçmişe sahip olmasının önemine değinirken diğer bir öğrenci bu duruma katılmadığını belirtmiştir. Bunun üzerine grup içerisindeki üç öğrenci arasında bu konu üzerine kısa bir tartışma gerçekleşmiştir.

“Bence Makedonya ile Türkiye arasında eskiden bu yana gelen tarihi miras olmasaydı Türk dizileri bu kadar ilgi görmezdi. Aynı şekilde Arabistan’da da çok fazla izleniyor. Bunun nedeni de kültürel yakınlık.” (Oktay, Türk, 2. odak grup).

“Ben öyle düşünmüyorum. Çünkü bizim İspanyollarla bir kültürel yakınlığımız yok ama yine de çok izledik onların dizilerini.” (Eren, Arnavut, 2. odak grup).

“Tamam haklısın İspanyol dizileri de çok izlendi. Ama Türk dizileri kadar değil. Türk dizileri 7 8 senedir yani Acı Hayat’tan bu yana çok popüler oldu. Türk dizileri başka bir etki yarattı. En çok izlenen diziler Türk dizileri bence.” (Muhammet, Arnavut, 2. odak grup).

Araştırma kapsamında elde edilen veriler sonucunda, iki ülke arasındaki tarihsel bağlar sebebi ile izleyicinin tarihi dizlere karşı yoğun bir ilgi gösterdiği görülmüştür. Öğrenciler görüşmeler sırasında sıklıkla Muhteşem Yüzyıl, Kösem Sultan, Payitaht Abdülhamit ve Diriliş Ertuğrul gibi dizileri izlediklerini belirtmişlerdir. Bu diziler aracılığı ile geçmişlerini öğrendiklerini söyleyen öğrenciler, ayrıca bu dizileri diğer dizilerden daha kaliteli bulduklarını dile getirmişlerdir.

Türk dizilerinin Makedonya ve Balkanlar’da göstermiş olduğu başarının en önemli nedenlerinden biri de dilsel yakınlıktır. Balkanlar’da Osmanlı Devleti döneminden bu yana Türkçe konuşulmaktadır. Günümüz Makedonya’sına baktığımızda da halk arasında Türkçe konuşulduğu görülmektedir.

Elbette bunun en önemli nedeni Makedonya’da yaşayan Türk azınlıktır. Bölgede yaşayan Türklerin dillerini koruduğu ve aile içerisinde Türkçe konuşmaya devam ettiği gözlemlenmiştir. Arnavutlar ve Türkler arasında gerçekleşen evlilikler sonucunda Türkçe’nin kullanımı daha da yaygınlaştırmıştır. Makedonya’da Müslüman nüfusun yaşadığı bölgelere gidildiğinde Türkçe konuşanların sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türk dizilerinin Balkanlar ve Makedonya’da tercih edilmesinde Türkçe’nin önemi büyüktür. Makedonya’daki üniversite öğrencileri ile yürütülen araştırmada da bu durumu doğrulayan verilere ulaşılmıştır. Özellikle Türk kökenli öğrenciler dizileri tercih etmelerindeki en önemli nedeninin Türkçe olduğunu sıklıkla dile getirmişlerdir. Ayrıca ülkede daha önce yayınlanan İspanyol dizilerini izlerken alt yazı olmadan hiçbir şey anlamadıklarını ama Türk dizilerini izlerken az çok anladıklarını bu nedenle de izlerken daha fazla keyif aldıklarını belirtmişlerdir. Dizilerle birlikte Türkçe bilenlerin sayısında önemli bir artış olduğu görüşmelerden elde edilen veriler arasındadır.

“Ben Türk kökenli olduğum için kendi dilimden dizileri izlemekten oldukça keyif duyuyorum. Hem kendi dilimizi korumuş oluyoruz.” (Emine Türk derinlemesine görüşme).

“Ben Arnavut olamama rağmen Türk okulunda okudum. Türkçeyi çok seviyorum. Dizileri tercih etmemdeki belki de en önemli neden bu. Dizileri izlerken rahatlıkla anlayabiliyorum. Bu da bana daha çok keyif veriyor. Alt yazı okumakla ya da kötü dubajları dinlemekle uğraşmıyorum.” (Kıymet Arnavut derinlemesine görüşme). Diğer yandan görüşmeler sırasında öğrenciler dizileri kültürlerine yakın buldukları için izlediklerini söylerken verdikleri örneklerde, dizilerde gördükleri aile yapıları ile kendi aile yapılarının benzediğini vurgulamışlardır.

“Mesela Fazilet Hanım ve kızlarından örnek vermek gerekirse. Orda aile içinde tüm

kararları babalar veriyor. Benim ailemde de tüm kararları genellikle babam veriyor. Bu açıdan benim aile kültürüme yakın olduğunu söyleyebilirim.” (Elmedina Arnavut derinelemesine görüşme).

“İstanbul Gelin dizisini çok beğeniyorum. Dizideki aile yaşantısı bizim yaşantımıza çok uygun. Burada da genellikle aileler bir arada yaşar. Bu nedenle dizi ilgimi çekti. Dizide evlenen kardeşler hep bir arada anneleri ile yaşıyorlar. Gerçi benim hep kız kardeşim var. Ama amcamlardan biliyorum. Benim amcamlarda da genellikle öyle, erkek kuzenlerim evlendiklerinde amcamlarla yaşamaya devam ediyorlar aynı dizideki gibi yani.” (Kıymet, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Bazı öğrenciler ise dizilerin büyük bir bölümünün sadece İstanbul'daki aile yapısını gösterdiğini ve bu nedenle kendi kültürlerine yakın bulmadıklarını, ancak Anadolu'da özellikle de Doğu Anadolu'da çekilen dizileri kendilerine daha yakın bulduklarını belirtmişlerdir. Bu görüşü savunanlar İstanbul'daki aile yaşantısının kendilerine çok uzak olduğunu dile getirmişlerdir. Anadolu'da çekilen dizilerin ise kendilerine daha samimi ve yakın geldiğini vurgulamışlardır. Bir öğrenci “Sen Anlat Karadeniz” dizisinin Trabzon'da çekilmesi sebebi ile kendi aile yapısına daha uygun olduğunu, dizide aile bağlarının güçlü olması ve bir arada yaşamalarının kendi aile yapısına oldukça benzediğini belirtmiştir. Bu kapsamda elde edilen verilerden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Diziler aslında Türk kültürünü tam anlamıyla yansıtmıyor. Türkiye büyük bir ülke ve içerisinde pek çok kültürü barındırıyor. Ama diziler sadece İstanbul yaşantısını ve oranın kültürünü gösteriyor. Bu nedenle o kültür bize uzak. Yaşam tarzlarımız benzemiyor. Her milletin kendine has bir yaşam tarzı var. Bazı diziler var Anadolu'da çekilen onlar bize daha yakın. Anadolu kültürü ile ortak noktalarımız var.” (Umut, Türk, birinci odak grup).

“Aslında bakarsak Türkiye'deki Doğu bölgelerinin kültürü bize daha yakın. Hani aşiret dizileri var ya onlardan bahsediyorum aslında. O dizilerde olduğu gibi bizlerin de aile bağları daha kuvvetli. Gelenek ve göreneklerine daha bağlılar. Aynı bizlerde öyleyiz. Aşiret dizilerinde de aileler hep birlikte yaşıyor. Evlenince ailelerinin yanlarında kalmaya devam ediyorlar. Tüm bu saydıklarımız bizim kültürümüzle ortak yanları. Ama diğer dizilerle aramızda bu kadar ortak nokta yok. Hatta hiç yok diyebilirim. Dizilerde genellikle hayatlar çok farklı. Bizim hayatlarımız gibi değil onlar. Bu nedenle doğu daha yakın buluyorum. Ama tek bir fark var biz de akraba evlilikleri asla olmaz. Bakıyorum o dizilerde amca çocukları birbiri ile evleniyor. Bunlar bizlere göre çok yanlış. Ama bunun dışındaki çoğu şey bizim kültürümüze oldukça uyumlu. (Emine, Türk, derinlemesine görüşme).

Özetle, Kültürel yakınlık kapsamında elde edilen veriler değerlendirildiğinde dört adet kategorinin ortaya çıktığı görülmektedir. Geçmişten gelen tarihi yakınlık, ortak din, iki ülke arasındaki aile yapısının benzer olduğuna dair olan algı ve Türk diline olan yakınlık ortaya çıkan kategorilerdir.

4.2. Türk Dizilerinin Niteliğine İlişkin Görüşler

Türk dizilerinin Arap coğrafyasında nasıl alımlandığını araştıran Eylem Yanardağoğlu ve İmad N. Karam, Mısır ve Yemen'de gerçekleştirdikleri araştırmalarında dizilerinin izlenmesindeki en önemli nedenlerden birinin Türk dizilerinin prodüksiyon kalitesi ve yüksek teknik kalite olduğunu belirtmişlerdir. Makedonya'daki üniversite öğrencileri ile yapılan görüşmelerde de benzer veriler elde edilmiştir. Görüşülen öğrenciler, dizilerinin kalitesinin çok yüksek olduğunu ve izleme nedenlerinden birinin de bu olduğunu belirtmiştir. Diziler görüntü ve çekim teknikleri tarafından oldukça profesyonel bulunmuştur.

“Türk dizileri görüntü, montaj ve senaryo alanında oldukça iyi bence. Gerek prodüksiyon kalitesi olarak gerek oyunculuk

açısından ben dizileri oldukça kaliteli buluyorum. Ayrıca görüntü olarak da oldukça başarılı. Türk dizilerinin farklı bir atmosfer taşıdığını düşünüyorum.” (Emine Türk, derinlemesine görüşme).

Diğer yandan öğrenciler görüşmelerde sıklıkla Türk dizileri ile İspanyol ve kendi ülkelerinde yayınlanan az sayıda yerli diziyi karşılaştırmışlardır. İspanyol dizilerinin yayınlandığı dönemde ülkelerinde çok izlendiğini belirten öğrenciler, Türk dizilerini izlemeye başladıktan sonra o dizilerin aslında ne kadar kalitesiz olduğunu anladıklarını söylemişlerdir. Aynı şekilde televizyon ekranlarında yayınlanan sadece bir iki tane yerli dizi olduğunu ancak onların da daha çok komedi ağırlıklı ve kalite bakımından oldukça düşük olduğunu vurgulamışlardır.

“Türk dizileri İspanyol dizilerine göre çok daha kaliteli. Senaryoları ve çekim olarak çok daha önde. Halk arasında çok daha fazla sevildi ve izlendi Türk dizileri. Kaliteli olması en önemli nedeni. Ben de önceden İspanyol dizilerini izliyordum ama artık izlemiyorum. Çünkü heyecan vermiyor. Türk dizileri her anlamda çok daha kaliteli.” (Yasemina, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Ahmet Uysal Mısır’daki Türkiye Algısı üzerine yürüttüğü çalışmasında, algının oluşmasında Türk dizilerin prodüksiyon kalitesinin büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Türk dizileri ile ilgili medyada çıkan haberleri inceleyen Uysal, çeşitli veriler elde etmiştir. Elde ettiği sonuçlardan biri de Arap oyuncularının abartılı rollerine karşılık Türk oyuncuların oldukça başarılı ve doğal bir şekilde rollerini yaptıkları ve dizilerin izlenmesinin nedenlerinden birinin de bu olduğudur (Uysal, 2011, s. 83). Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde de öğrenciler buna benzer ifadeler kullanmışlardır. Dizilerin başarılı ve kaliteli olmasının altında oyuncuların rollerini en iyi şekilde yapmasının yattığı sıklıkla vurgulanmıştır. Ayrıca oyuncuların oldukça eğitilmiş olduklarını söylemişler ve kendi

ülkelerindeki oyuncularla kıyaslama yoluna gitmişlerdir.

“Bence Türk dizileri kalite olarak çok iyi. Her açıdan muhteşem diziler çıkıyor ortaya. Bu noktada oyunculara da önemli bir rol düşüyor bence. Türkiye’deki çoğu oyuncu çok eğitilmiş ve rollerini çok iyi yapıyorlar.” (Fiyola, Arnavut, derinlemesine görüşme). “Mesela burada birkaç tane Makedon dizisi var ama bizler hiç izlemiyoruz. Türk dizilerine göre bakıldığında kalitesi çok kötü, oyunculuklar hiç iyi değil. Zaten oyunculuk eğitimi de burada çok yok. Ben Türk oyuncularını takip ediyorum. Çoğu yurt dışında eğitim almış. Bu da dizilerin kalitesini doğal olarak artırıyor.” (Merve, Türk, derinlemesine görüşme).

Diğer yandan bir dizinin izlenmeye başlanmasında oyuncuların etkisinin büyük olduğu yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular arasındadır. Öğrencilerin büyük bir bölümü sevdiği ve beğendikleri oyuncuların rol aldığı tüm dizileri izlediklerini belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde Türk oyuncularına karşı büyük bir sevgi beslediği ve ilgi duyulduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin neredeyse tümü sevdiği oyuncuları sosyal medya üzerinden takip ettiklerini ve oyuncuların gerçek hayatta neler yaptıklarını merak ettiklerini söylemişlerdir. Dolayısıyla beğendikleri oyuncuların yeni dizilerini büyük bir merakla ve ilgiyle takip etme davranışı sıklıkla görülmektedir. Bu noktada dizilerin tercih edilme nedenlerinden biri de bu olmaktadır.

“Mesela Kara Sevda dizisini izledim. Neslihan Atagül dizideki adı Nihan’ı çok sevdim. Bence çok iyi bir oyuncu. Rolünü çok iyi yapıyordu. Şimdi onun bir dizide oynamasını bekliyorum. Başlayınca hemen izleyeceğim. Zaten genelde bir dizide bir oyuncuyu çok beğendiğim zaman onun oynadığı diğer tüm dizileri de izliyorum.” (Kıymet, Arnavut, derinlemesine görüşme).

“Kiralık Aşk dizisinde Elçin Sangu’yu çok

beğenmiştim. Yeni diziye başladı Çarpışma galiba adı. Sınavlarımdan dolayı izleyemedim ama tatilde izlemeye başlayacağım. Çok merak ediyorum. Gerçi romantik komedi değil bu. Diğer dizisinden çok farklı ama yine de izleyeceğim. Çünkü Elçin'i çok seviyorum." (Sakina, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Dizilerin senaryoları, görüşmeler sırasında öğrenciler tarafından sıklıkla değerlendirilmiştir. Bu konu üzerinde öğrencilerin farklı görüşlere sahip olduğu dikkat çekmektedir. Öğrencilerin hepsi dizilerin kaliteli olduğu konusunda hemfikir iken, senaryolar hakkında aynı görüşü paylaşmamaktadırlar. Görüşülen kişilerin büyük bir bölümü diziler hakkında yaptıkları olumsuz eleştirileri dizilerin senaryolarına yönlendirmişlerdir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde öğrencilerin dizilerin senaryolarının artık tekrar etmeye başladığını ve bu nedenle dizileri izlerken artık eskisi kadar heyecan duymadıklarını belirtmişlerdir. Ancak dizilerin tümü için bunun geçerli olmadığını, senaryoları güzel ve zekice yazılan diziler de yapıldığını vurgulamışlardır.

"Ama bir eleştiri olarak söylemek gerekirse artık senaryolar birbirine benzemeye başladı. Ne olacağını önceden tahmin edebiliyorum. Senaryoların biraz daha değişik olması gerekiyor ve geliştirilmesi lazım. Genelde hep aynı senaryolar. Artık ilgimi çekmiyor." (Elmedina, Arnavut, derinlemesine görüşme).

"Ancak artık senaryolar birbirine çok benzemeye başladı. Hep aynı şeyler zengin kız fakir oğlan ya da tam tersi. İyi olan senaryoları örneğin Muhafız ya da Diriliş Ertuğrul gibi bunları daha çok izliyorum. Bence sıkıntı daha çok senaryolarda senaryoların genişletilmesi ve geliştirilmesi gerekiyor bence." (Merve, Türk, derinlemesine görüşme).

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde öğrencilerin bir bölümünün Türk dizilerini büyük bir beğeni ile izlemelerine rağmen, yerli yapım beklentisi içerisinde

oldukları görülmüştür. Aynı şekilde Emek Çaylı Rahte'nin Kosova izleyicisi ile yaptığı alımlama çalışmasında da benzer bir sonuç çıkmıştır. Kosova izleyicisi ülkelerinde kaliteli yerli yapımların yapılması halinde izlemeyi tercih edebileceklerini belirtmiştir. (Rahte, 2017, s. 76). Makedonya örneğinde de öğrenciler görüşmelerde sıklıkla ülkelerinde yerli yapımların yetersiz olduğu, birkaç tane dizinin çekildiğini ancak kalite olarak çok yetersiz olduğundan dolayı izlemeyi tercih etmediklerini söylemişlerdir. Ayrıca ülkelerindeki medya sektörüne de değinen öğrenciler, devletin bu sektöre yeterince yatırım yapmadığını vurgulamıştır.

"Burada da oyuncular var ama dizi çekmek için yeterli imkanları yok. Ülkenin ekonomik durumu ortada. Bu nedenle televizyon sektörü gelişmedi daha burada. Sadece tiyatro yapabiliyorlar. Daha az maliyetli olduğu için çünkü şartlar böyle gerektiriyor. Ama zamanla gelişirse ve yerli Arnavut dizileri yapılırsa kaliteli de olursa onları izlerim büyük bir zevkle. Sonuçta kendi ülkemde çekilmiş diziler olacak neden başka ülkenin çektiklerini izleyeyim ki." (Sakina, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Görüşmelerden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde Türk dizilerinin Makedonya'da sevilip, izlenmesinin önemli nedenlerden biri de ülkede yerli yapımlarının yetersiz olmasıdır. Yerli yapımların yetersiz olmasındaki en önemli neden hiç şüphesiz ülkenin medya sektörünün içinde bulunduğu koşullardır. Ülkede yayınlanan birkaç yerli dizi izleyiciler tarafından beğenilmemekte ve nitelik açısından izleyiciyi tatmin etmemektedir. İzleyiciler Türk dizileri izleyip, sevmelerine rağmen bir yandan da nitelik açısından eleştirerek daha nitelikli yapımlara dair beklentilerini dile getirmektedirler.

4.3. Türk Dizilerinin Sunduğu Modern Hayat İmgeleri

Sibel Akova, Türk dizilerinin Batı Balkan ülkelerindeki etkileri üzerine yaptığı çalışmada, dizilerin Bosna-Hersek halkı

na, hayalini kurdukları ancak henüz erişemedikleri yaşamları izleme imkânı sunduğu bulgusunu elde etmiştir (Akova, 2016, s. 286). Ayrıca Akova, gerçekleştirdiği odak grup görüşmelerinde görüşülen kişilerin, dizi karakterleri gibi giyinmek, davranmak, yaşamak, gibi istediklerini söylediklerini belirtmiştir. Makedonya'da gerçekleştirilen görüşmelerde de öğrencilerin bazıları dizilerdeki gibi bir hayatlarının olmasını istediklerini vurgulamışlardır. Görüşülen kişiler sıklıkla dizilerdeki gibi bir aşk yaşamak istediklerini, dizilerdeki gibi her gün farklı kıyafet giymek istediklerini ve günlük yaşantılarında baskıdan uzak rahat bir yaşam sürmek istediklerini söylemişlerdir. Uysal da yaptığı çalışmasında Arap gençlerinin, özgürlük ve eğlence imkanlarının eksikliğini diziler yoluyla kapattıkları sonucuna ulaşmıştır (Uysal, 2011, s. 84). Makedonya örneğinde de benzer bulgular elde edilmiştir. Yapılan görüşmelerde öğrencilerin bir bölümü dizilerin gençleri kötü etkilemediğini, bir bölümü ise aksine diziler sayesinde gençlerin kendilerini geliştirdiğini vurgulamışlardır.

“Genel olarak dizilerden sonra gençlerin kötü etkilendiğini söylüyorlar ama bence öyle olmadı. Hatta iyi şekilde etkiledi. Gençler kendilerini geliştiriyorlar ve daha modern olamaya başlıyorlar. Kötü örnek olduğunu asla düşünmüyorum.” (Hava, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Özellikle odak grup görüşmelerinde öğrenciler bu konu üzerinde çeşitli fikirler sunmuşlardır. Gerçekleştirilen üçüncü odak grup görüşmesinde katılımcıların büyük bir bölümü dizilerdeki gibi bir yaşam sürmek istediklerini belirtirken, bir katılımcı ise dizilerdeki hayatların çok rahat ve özgür olduğu, öyle bir hayatının olmasının istemediğini vurgulamıştır.

“Dizilerde gösterilenler ve onların yaşam tarzı bizlere pek benzemiyor. Biz onlar gibi yaşamıyoruz. Bazı yönlerini seviyorum ama dizilerde yaşayanların. Mesela onlar gibi aşklar yaşamak isterdim.” (3. odak grup Meryem, Türk).

“Dizilerdeki hayatlar bambaşka. Ama onlar gibi yaşamak isterdim yani neden olmasın ki. Özellikle bazı dizilerdeki yaşam tarzlarını çok beğeniyorum. Örnek verirsem Kiralık Aşk. Öyle bir hayatım olsa muhteşem olurdu.” (Eşref, Arnavut, 3. odak grup).

“Dizilerde gösterilen yaşam tarzları bizimkinden çok farklı. Ama onlar gibi olmak istemezdim ben. Dizilerde yaşamlar çok rahat, özgür. Bize çok yanlış gelen şeyler var.” (3. odak grup, Gamze, Türk).

Görüşülen öğrenciler arasında muhafazakâr yapıya sahip olanların dizileri ahlaki bir kaygı gözeterek izledikleri görülmüştür. Bu öğrenciler dizilerin ülke gençlerini çok kötü etkilediğini ve dizilerle birlikte gençlerin davranışlarında önemli değişimlerin gerçekleştiğini söylemişlerdir. Dizileri izleyen gençlerin, geceleri daha fazla dışarı çıkmaya başladıklarını, genç çiftler arasında boşanmaların arttığını belirtmişlerdir. Kendilerinin dizilerin birer senaryo olduğunu bilerek izlediklerini bu nedenle de kötü bir şekilde etkilenmediklerini dile getirmişlerdir.

“Çoğu genç dizilerde gördüğü gençler gibi bir hayat yaşamak istiyor. Zenginliğe ve lüks yaşama özeniyorlar. Mesela gece hayatı da arttı burada. Gençler dizilerden gördüğü gibi geceleri dışarı çıkmaya başladı. Gece kulüplerine gidenlerin sayısı iyice arttı. Dizilerde içki içmek özendiriliyor. Sürekli gece eğlencelerinde ellerinde içki var. Erkekler kızları etkilemek için içki içiyor. Buradaki gençler de içmeye başladı.” (Elmedina, Arnavut, derinlemesine görüşme).

“Dizilerdeki bazı sahneler gençlere kötü örnek oluyor. Örneğin artık çiftler sokaklarda, kafelerde daha rahat hareket etmeye başladı. Dışarıda yapılmayacak şeyleri yapıyorlar. Bunları dizilerden görüyorlar çünkü. Tüm bunlar bizim kültürümüze uygun değil. Diziler bu anlamda kötü örnek oluyor bence. (Sakina, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Dizilerin gençleri kötü etkilediğini savunan öğrenciler, dizilerde gösterilen şiddet sahnelerinin özellikle çocuklar ve lise çağındaki gençler üzerinde olumsuz anlamda çok fazla etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle Kurtlar Vadisi ve Çukur dizileri sıklıkla örnek olarak gösterilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde Çukur dizisinin gençler tarafından en çok izlenen ve beğenilen diziler arasında olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma kapsamında Üsküp'te geçirilen süre içerisinde çarşıda Çukur dizisinin tişörtlerinin satıldığı ve mahalle duvarlarında dizinin işaretinin çizildiği sıklıkla görülmüştür.

“Kurtlar Vadisi burada verilmeye başlandığı zaman gençler mahallede çete kurmaya başlamışlardı. Kavgalar artmıştı. Gençleri olumsuz anlamda çok fazla etkilemişti. Şimdilerde aynı etki Çukur dizisiyle oluyor. Gençleri özellikle de lisede okuyan gençleri çok fazla etkilediğini görüyorum. Sokaklarda tüm duvarlarda nerdeyse Çukur'un işareti var. Gençler mahalle kavgalarına başladı aynı dizide olduğu gibi.” (Muhammed, Torbeş, derinlemesine görüşme).

Sonuç olarak elde edilen veriler değerlendirildiğinde, görüşülen kişilerin hayata bakış açıları ve yetiştirildikleri aile yapısının dizileri farklı şekilde alımlamalarına neden olduğu görülmüştür. Öğrencilerin bir kısmının diziler içerisinde yer alan ve kendilerinin sahip olmadığı modern yaşam imgelerine özendikleri görülmüştür. Bu öğrenciler dizilerde gördükleri gibi yaşam sürmek istediklerini söylemiş ve dizilerde yaşanan aşklara ve giyilen kıyafetlere özendiklerini vurgulamışlardır. Muhafazakâr yapıya sahip öğrenciler ise dizilerde sunulan modern yaşam imgelerine bambaşka bir bakış açısı ile yaklaşmaktadırlar. Dizilerin gençleri kötü bir şekilde etkilediğini ve dizilerin birer senaryo olduğunun farkına varılarak izlenmesinin doğru olduğunu dile getirmişlerdir.

4.4. Türk Dizileri ve Gerçeklik Arasında Kurulan Bağlantı

Len Ang, Watching Dallas: Soap Opera and the Melodramatic Imagination isimli çalışmasında, 80'li yıllara damga vuran ve dünyanın çeşitli bölgelerinde geniş hedef kitlelere ulaşan Dallas dizisinin Hollandalı kadınlar tarafından nasıl alımlandığını araştırmıştır. Ang çalışmasında, dizinin izleyiciler tarafından nasıl alımlandığını belirlemek adına Hollanda'da yayınlanan bir kadın dergisine ilan vermiştir. Verdiği ilanda izleyicilerin Dallas'ı neden izlediklerini ve beğenip beğenmediklerini anlatan mektuplar yazmalarını istemiştir. Gelen mektupları değerlendiren Ang, izleyicilerin üzerinde durduğu konulardan birinin de 'gerçeklik' olduğunu görmüştür. (Sarı Ç. K., 2014, s. 249). İzleyicilerin bir kısmının diziyi gerçekçi bulurken, diğer kısmı gerçekçi bulmadığını belirtmiştir. Gerçekçi bulmayan izleyiciler, dizinin gerçekliği çarpıtıldığını bu nedenle de inandırıcılığını yitirdiğini söylemişlerdir. Gelen mektuplarda bazı izleyicilerin dizi içerisinde verilen ideolojik mesajlardan rahatsızlık duyduğunu ancak yine de diziyi izlemeye devam ettikleri gören Ang bu durumu dizi içerisinde yer alan dramatik unsurlara bağlamaktadır.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde de benzer bulgular elde edilmiştir. Yapılan derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarında öğrenciler dizilerin gerçekliği üzerinde sıklıkla durmuşlardır. Bazı öğrenciler Türk dizilerinin gerçek hayatı olduğu gibi yansıttığını bu nedenle de dizileri gerçekçi bulduklarını belirtmişlerdir. Dizilerde yaşanan olayların gerçek hayatta insanların başına gelebilecek olaylar olduğunu söyleyen öğrenciler bu konuda dizilerin oldukça başarılı bulmuşlardır.

“Diziler gerçek hayatı yansıtıyor bence. Bu nedenle Türk dizilerini çok seviyorum.” (Linda, Arnavut, derinlemesine görüşme). “Gerçek hayatta başımıza gelebilecek her şeyi dizilerde görebiliyoruz. Daha sonra hayatta kötü şeyler yaşadığımda aklıma diziler geliyor. Diziler gerçek hayatta olan şeyleri yansıtıyor. Bu nedenle beni çok et

kiliyor. Başıma bir şey geldiğinde, hemen dizilerde de bu olmuştu diyorum.” (Hava, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirildiğinde öğrencilerin büyük bir bölümünün de dizileri gerçekçi bulmadığı görülmüştür. Görüşülen kişilerin büyük bir kısmının Türkiye’de bir tanıdıkları ya da akrabaları bulunmaktadır. Bu nedenle daha önce Türkiye’ye gelmişlerdir. Öğrenciler tarafından en çok ziyaret edilen şehirler İstanbul ve Bursa’dır. Görüşülen 37 kişi arasında daha önce Türkiye’ye hiç gelmeyen sadece 4 kişi vardır. Görüşülen kişilerinin büyük bir bölümünün daha önceden Türkiye gelmiş olması sebebiyle zihinlerde belirli bir Türkiye imgesi mevcuttur. Ayrıca öğrencilerin Türkiye’de yaşayan akrabaları vasıtasıyla Türk insanı ve yaşam biçimi hakkında önemli bilgilere sahiptirler. Dolayısıyla dizileri izlerken zihinlerinde var olan Türkiye ve Türk insanı imgesi önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenciler dizilerin gerçekçi olup olmadığını değerlendirirken sıklıkla Türkiye’ye geldiklerinde elde ettikleri gözlemlere başvurmuştur. Bu nedenle çoğu öğrenci dizileri gerçekçi bulmadığını, Türkiye’de insanların dizilerde gösterildiği kadar kötü karakterde olmadıklarını belirtmişlerdir. Görüşülen kişilerin zihinlerinde bulunan Türkiye imgesi ile dizilerde gösterilen Türkiye’nin farklı olması, öğrencilerin dizilere eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmalarına neden olmuştur. Dolayısıyla öğrenciler bu noktada Hall’ün ünlü makalesi olan Encoding/Decoding’de (Hall, 1999) belirttiği müzakereci bir okuma gerçekleştirmişlerdir. Ancak öğrencilerin müzakere içeren bir okuma gerçekleştirmeleri, dizilerin büyük bir bölümünde yer alan melodram unsurlarından haz almalarına engel olamamaktadır. Görüşülen kişilerden bazıları dizileri gerçekçi bulmadığını ama dizileri izlemeye devam ettiklerini, çünkü dizilerin konuları ve karakterlerin aralarında yaşanan ilişkilerin ilgilerini çektiğini vurgulamıştır. Diğer bir ifadeyle öğrenciler bir yandan izledikleri dizileri gerçekçi bulmazken diğer yandan dizilerde yer alan dramatik öğelerle dizi-

lere bağlanmaktadırlar. Görüşmelerde, dizilerin içerisinde yer alan aşk, sevgi, nefret gibi duyguların tüm kültürlere hitap edebileceği ve bu nedenle Türk dizilerinin tüm dünyada izlendiği vurgulanmıştır.

“Dizileri gerçekçi bulmuyorum. Türk dizileri Türkleri kötü tanıtıyor. Dizilerde herkes birbirinin arkasından iş çeviriyor. Dizilerdeki karakterler çok kötülük yapıyor. Ama benim Türkiye’de tanıdığım bir aile var uzaktan akrabamız. Onlar öyle değil aslında. Diziler Türkleri kötü insanlar olarak gösteriyor. Aslında gerçek bu değil.” (Kıymet, Arnavut, derinlemesine görüşme).

“Dizilerde çok fazla kötü karakter var. Ama diziler daha çok izlensin diye de öyle gösteriyor olabilirler. Çünkü benim akrabalarım var Türkiye’de onlar öyle insanlar değiller. Yani diziler gerçek Türkiye’yi göstermiyor bence.” (Hafsa, Arnavut, derinlemesine görüşme).

“Dizilerde aşk, sevgi, yalan, intikam, ihanet her şey var. Bunlar her ülkede olan şeyler. Ortak duygular. Türk dizileri bu duygulara çok iyi değiniyor. Çok izlenmesinin ve sevilmemesinin nedenleri arasında bu da var bence. Yani evrensel duygulara hitap ediyor.” (Linda, Arnavut, derinlemesine görüşme).

Yapılan odak grup görüşmelerinde de dizilerin gerçekçi olup olmadıkları öğrenciler tarafından tartışılmıştır. Gerçekleştirilen birinci odak grup görüşmesinde bulunan 6 öğrenciden yalnızca 1 tanesi dizilerin gerçekçi olduğunu vurgulamıştır.

“Bence gerçekçi olduğu noktalar var neden olmasın ki sonuç olarak dizileri yazarlar da insan ve gerçek hayattan esinlenerek yazıyorlar. Ben bu nedenle ben gerçekçi olduğunu düşünüyorum.” (Meral, Arnavut, birinci odak grup).

Grup içerisinde bulunan diğer öğrenciler ise dizilerin gerçek hayatı yansıtmadığı üzerinde durmuşlardır. Öğrenciler bu durumu diziler içerisinde gördükleri olaylar

üzerinden örneklendirerek anlatmışlardır. Dolayısıyla yapılan birinci odak grup görüşmesinde öğrencilerin biri dışında diğerleri, dizilerin gerçekçi olmadığı konusunda ortak görüşe varmışlardır. Öğrencilerin bu konu hakkındaki bazı görüşleri aşağıdaki gibidir:

Bence de çok gerçekçi değil diziler. Gerçek hayatta olması çok zor olan şeyler dizilerde kolaylıkla oluyor. Örneğin fakir bir kız tesadüfi bir şekilde çok zengin genelde holding sahibi bir adamla tanışıyor. Birbirlerine aşık oluyorlar ve evleniyorlar. Gerçek hayatta böyle bir şey olması neredeyse imkânsız.”(Züleyha, Arnavut, birinci odak grup).

“Bence diziler hiç gerçekçi değil. Dizilerde gösterilen insanlar çok kötü karakterde genel olarak. Ama Türkler öyle değil. Ben öyle olduğumu düşünmüyorum en azından. Türkler gerçekte cana yakın ve sıcak insanlar.”(Zeynep, Arnavut, birinci odak grup).

Görüşmelerin geneli dikkatlice incelendiğinde öğrencilerin büyük bir bölümünün dizileri gerçekçi bulmadıkları açığa çıkmaktadır. Genellikle üzerinde durulan konular ise dizilerde Türklerin yanlış gösterildiği ve zenginliğin abartılı bir şekilde sunulmasıdır. Ayrıca görüşmelerde dizilerin hayatı kolay gösterdiğini, ancak gerçek hayatın bir mücadele alanı olduğu sıklıkla vurgulanmıştır. İzleyiciler bu durumdan her ne kadar rahatsızlık duysalar da göz ardı edip dizileri izlemeyi devam ettirmektedirler. Bunun en önemli nedeni dizilerin içerisinde yer alan dramatik unsurların izleyicileri ekrana bağlamasıdır. Dizilerdeki karakterler arasındaki ilişkilerin izleyicilerin ilgisini çekecek şekilde gelişmesi dizileri sürükleyici yapmaktadır. Bu nedenle izleyiciler dizilerde onları rahatsız eden noktaları görmezden gelip dizileri izlemeye devam ettirmektedirler.

SONUÇ

Araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarından elde edilen veriler incelendiğinde, görüşmeler esnasında en çok vurgulanan ve tekrar eden konular üzerinde belirli sınıflandırmalara gidilmiştir. Türk dizilerinin Balkanlar ve Makedonya'daki izleyici tarafından tercih edilmesindeki en önemli nedenleri, kültürel yakınlık ve dizilerin prodüksiyon kalitesi olarak belirlenmiştir. Ayrıca görüşmelerde sıklıkla dizilerin sunduğu modern hayat imgeleri ve gerçek hayatla olan bağlantısı üzerine görüşler dile getirilmiştir. Bu nedenle araştırma kapsamında elde edilen veriler bu başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Görüşmeler esnasında öğrencilerin tamamına yakını dizileri tercih etme nedenleri arasında iki ülke arasındaki kültürel yakınlığı vurgulamışlardır. Osmanlı Devleti döneminden tarihi yakınlık, ortak dine sahip olunması, Türkçeye olan ilgi ve iki ülkenin aile yapısındaki benzerlik kültür yakınlık bağlamında değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında yürütülen görüşmeler sonucunda belirlenen ana kategorilerden biri de dizilerin niteliğine dair görüşlerdir. Görüşülen öğrencilerin hemen hepsi dizileri tercih etme nedenlerinin başında dizilerin kalitesinin geldiğini belirtmişlerdir. Dizilerin kalitesi üzerine dile getirilen görüşlerde de belirli sınıflandırmalara gidilmiştir. Görüntü ve çekim teknikleri, dizi oyuncularının kalitesi, dizilerin senaryoları ve izleyicinin yerli yapım beklentisi bu kategori altında incelenen konular olmuştur.

Türk dizilerinde yer alan modern hayat imgeleri de izleyiciler arasında tartışma yaratan konulardan biridir. Bu konu üzerine elde edilen verilerin genel olarak iki kutupta toplandığı dikkatleri çekmiştir. Öğrencilerin bir bölümü dizilerdeki gibi bir yaşam sürmek istediklerini ve diziler sayesinde kendilerini geliştirdiklerini belirtirken, diğer öğrencilerin dizileri ahlaki kaygılarla izledikleri görülmüştür. Dizileri

ahlaki açıdan eleştiren öğrenciler, Türk dizilerinin gençleri olumsuz anlamda etkilediği görüşünü savunmuşlardır. Bu farklı görüşlerin temelinde hiç şüphesiz öğrencilerin aile yapıları ve hayat görüşleri yatmaktadır. Dolayısıyla dizilerin sunduğu modern hayat imgelerinin Makedonya izleyicisi tarafından farklı şekillerde alımlandığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde üzerinde durulan konulardan bir diğeri de dizilerin gerçek hayatla olan bağlantısı olmuştur. Bu konu hakkında da öğrencilerin farklı görüşlerde oldukları görülmüştür. Öğrencilerin bir bölümü dizilerin gerçek hayatı iyi bir şekilde yansıttığını düşünürken, bir bölümü dizilerin gerçek hayatla hiçbir ilgisinin olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin dizileri gerçekçi bulmamalarındaki en önemli neden zihinlerinde var olan Türkiye imgesidir. Öğrencilerin büyük bir bölümü daha önceden Türkiye'ye gelmiştir. Dolayısıyla da zihinlerinde kendi gözlemlerinden oluşan bir Türkiye imgesi vardır. Görüşmeciler kendi gözlemlerinden ve deneyimlerinden oluşturdukları Türkiye imgesi ile dizilerde sunulanı kıyaslamaktadır. Sonuç olarak baktığımızda dizilerin gerçek hayat ile olan ilişkisinin öğrenciler tarafından farklı şekilde okunduğu görülmüştür.

Özetle, Türk dizileri Makedonya'daki üniversite öğrencileri tarafından birtakım eleştirilere tabi tutularak izlenmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda, öğrencilerin dizileri senaryoları ve gerçek hayatı yansıtmaması sebebiyle eleştirdikleri ancak buna rağmen yoğun bir şekilde izlemeye devam ettikleri görülmüştür. Dizilerin tercih edilmesinde iki ülke arasındaki kültürel yakınlık ve dizilerin prodüksiyon kalitesi öne çıkan faktörler olmuştur. Dolayısıyla Türk dizileri, Makedonya'daki üniversite öğrencileri tarafından, belirli bir eleştirel mesafede ve yerli yapım beklentisi içerisinde izlenmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, Türk dizilerinin kültürün küresel karşı-akışına verilebilecek önemli bir örnek olduğu sonucu çıkmaktadır. Çalışmanın üniversitelerde gerçekleşmesi sebebi ile yalnızca Makedonya'da değil Balkanların çeşitli ülkelerinde yaşayan öğrenciler ile görüşme yapma fırsatı yakalanmıştır. Dolayısıyla Türk dizilerinin Balkan ülkelerinin genelinde yayınlandığı ve yoğun bir şekilde izlendiği görülmüştür. Ayrıca çalışma sırasında sıklıkla alıntı yapıldığı gibi Türk dizilerinin Arap ülkelerinde ve dünyanın çeşitli bölgelerinde nasıl alımlandığına ilişkin çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Türk dizilerinin kültürün küresel karşı akışını temsil eden örneklerden biri olduğu açığa çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akova, S. (2016). "Türk Dizilerinin Batı Balkan Ülkelerindeki Etkileri: Bosna-Hersek, Sırbistan ve Karadağ Ülkeleri Örnelemi". *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 270-301.
- Ateşalp, S. T. (2015). "Turkey's Emergence as a Regional Exporter of Television Drama Sector Strengths and Challenges". B. Islam, & N. Roy içinde, *New Directions in Media* (s. 99-114). New Delhi: Bloomsbury Publishing.
- Berg, M. (2017). "The Importance of Cultural Proximity in the Success of Turkish Dramas in Qatar" *International Journal of Communication*, 3415-3430 .
- Chalaby, J. K. (2005). "Towards an Understanding of Media Transnationalism". J. K. Chalaby içinde, *Transnational Television Worldwide: Towards a New Media Order* (s. 1-12). Londra: I.B.Tauris.
- Georgiou, M. ve Silverstone, R. (2007). "Diasporas and Contra-Flows Beyond NationCentrism". D. K. Thussu içinde, *Media on the Move: Global Flow and Contra Flow* (s. 30-43). New York: Routledge.
- Hesmondhalgh, D. (2013). *The Cultural Industries 3rd edition*. London: Sage.
- Hall, S. (1999). "Encoding/Decoding". P. M.-S. Thornhom içinde, *Media Studies* (s. 51- 61). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hoskins, C. ve Mirus, R. (1988). "Reasons for the US Dominance of the International Trade in Television Programmes". *Media, Culture & Society*, 499-515.
- Ksiazek, T. B. & WebsteR, J. G. (2008). "Cultural Proximity and Audience Behavior: The Role of Language in Patterns of Polarization and Multicultural Fluency. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*", 485-503.
- Mast, J., Ruiter, K. D. ve Kuppens, A. (2017). "Linguistic Proximity and Global Flows of Television: A Study With Gatekeepers". *International Journal of Communication* , 2562-2583.
- Pastina, A. C. ve Straubhaar, J. D. (2005). "Multiple Proximities between Television Genres and Audiences The Schism between Telenovelas' Global Distribution and Local Consumption". *International Communication Gazette*, 271-288.
- Rahte, E. Ç. (2017). "Medya ve Kültürün Küresel Akışı: Türk Dizilerinin Kosova'da Alınması". *Milli Folklor*, 66-78.
- Sarı, Ç. K. (2014). "İzleyici Araştırmaları ve Politik İmkan Sorunu". Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 241-269.
- Sinclair, J. (2000). "The Geolinguistic Region as Global Space: the Case of Latin Amerika". G. Wang, J. Servaes, & A. Goonasekera içinde, *The New Communications Landscape* (s. 19-32). London: Routledge.

- Sinclair, J. (2003). "The Hollywood of Latin America: Miami as Regional Center in Television Trade". *Television & New Media*, 211–229.
- Straubhaar, J. (2003). "Choosing national TV: Cultural capital, language, and cultural proximity in Brazil". M. G. Elasmir içinde, *The Impact of International Television: A Paradigm Shift* (s. 77-110). New York: Routledge.
- Straubhaar, J. (2007). *World television: From global to local*. London: SAGE.
- Thussu, D. K. (2007). "Mapping Global Media Flow and Contra Flow". D. K. Thussu içinde, *Media on the Move: Global Flow and Contra Flow* (s. 10-29). New York: Routledge .
- Uysal, A. (2011). *Ortadoğu'da Türkiye Algısı: Mısır Örneği*. Ankara: Stratejik Düşünce Enstitüsü.
- Yanardağoğlu, E. ve Karam, I. N. (2013, August). "The fever that hit Arab satellite television: Audience perceptions of Turkish TV series". *Identities. Global Studies in Culture and Power*, 20(5), 561–579.